

Vi får saker att hända!

Centerkvinnorna 1933 – 2008

INGER FREDRIKSSON

CENTERKVINNORNA

Innehåll

Förord _____	3
Hur det hela började ... och sedan fortsatte ____	4
Internationellt arbete _____	32
Vikten av en egen tidning _____	37
Centerkvinnor påverkar _____	40
Studiecirklar och tävlingar _____	43
Landsbygdskvinnans hårda liv _____	45
Behövs Centerkvinnorna? _____	47
Förbundsordförande _____	50
Förbundssekreterare _____	51

© Centerkvinnornas Riksorganisation och Inger Fredriksson

Illustrationer: Ingemar Nyström, www.ingemarnystrom.nu

Foton: Centerkvinnornas och Centerpartiets bildarkiv, om inget annat anges

Grafisk form & produktion: Birgitta Fors, ConForza

Svärd & Söner Tryckeri AB, Falköping 2008

ISBN 978-91-633-2990-6

Förord

Vi firar 75-årsjubileum. I 75 år har vi centerkvinnor påverkat Sverige och till och med världen. Vi har bakat kakor och skrivit till presidenter, vi har sålt kaffe och agerat valövervakare i andra länder. Vi har helt enkelt kämpat både i det lilla och i det stora för ett jämställt samhälle.

Och visst har vi nått resultat. Vi har åstadkommit mycket, gjort skillnad för många. Det har varit 75 viktiga år.

I den här skriften kan du läsa om många av de framgångar vi mött. Men du kan även läsa om motgångarna.

Jag tror att en framgångsrik organisation också måste ha motgångar för att fortsätta kämpa.

I ett utopiskt samhälle behövs inte kvinnoorganisationer. Ett utopiskt samhälle är jämställt. Ännu är inte vårt samhälle jämställt och vi är inte nöjda. Kampen fortsätter. Och med styrkan från en framgångsrik historia blir den framtida kampen lättare att föra. Centerkvinnorna behövs.

I Centerpartiets jubileumsbok från 1980 skrev Sonja Fredgardh, Centerkvinnornas förbundsordförande 1966-1979, "Det var kvinnorna som drog igång jämställdhetsdebatten i centerrörelsen. Alla vinner på att synen på män och kvinnor som människor blir mindre trångsynt, ärligare och uppriktigare." Viljan är den samma 2008. Visst är jämställdheten en viktig fråga inom alla delar av centerrörelsen, men så länge det över huvud taget behöver vara en fråga är den Centerkvinnornas viktigaste uppdrag.

Genom historien har Centerkvinnornas arbete byggt på starka, drivna kvinnors engagemang för att förändra och förbättra vårt samhälle. Vi har en historia att vara stolta över. Nu har vi en framtid att bygga. Vem vet hur samhället ser ut när Centerkvinnorna firar 100 år?

Stockholm i augusti 2008

Annika Qarlsson
förbundsordförande

Hur det hela började och sedan fortsatte

Första försöket att bilda ett kvinnoförbund tas i Stockholm sommaren 1921. Kvinnorna har nyss fått rösträtt och övriga partier bildar kvinnoförbund.

I Karlstad 1932 bildas Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund av eldsjälens och författarinnan Märta Leijon.

Bröderna hade låtit sig enas redan på 1910-talet bakom Carl Berglund. Döttrarna och sönerna samlades inom Svenska Landsbygdens Ungdomsförbund, SLU, strax därefter. Men kvinnorna, mödrarna, när fann de sin plats inom Bondeförbundet, föregångaren till Centerpartiet?

Det första försöket att bilda ett kvinnoförbund tas i samband med Bondeförbundets stämma i Stockholm sommaren 1921. Frida Sjöberg från Falköping är eldsjälens som driver på. Kvinnorna har nyss fått rösträtt och övriga partier bildar kvinnoförbund. Då liksom nu höjs röster om att ett särskilt kvinnoförbund skulle splittra partiet. Den stora svårigheten att övervinna låg på det mentala planet. Kvinnan arbetar på gården och i hemmet. Resurserna är knappa, arbetsdagen lång och uppdelningen av arbetet är självklar – kvinnan har ansvaret för hemmet. Att bryta upp mönstret är inte enkelt. Typiskt nog misslyckas framväxten av ett nytt kvinnoförbund för att Frida Sjöberg gifter sig och flyttar utomlands!

Tio år senare, i Karlstad 1932, är tiden mer mogen. Eldsjälens och författarinnan Märta Leijon från Kållerstad i Jönköpings län samlar på Bondeförbunds- och SLU-stämmornas sista dag de närvarande kvinnorna och bildar

Märta Leijon, eldsjälens bakom bildandet av SLKF

PROGRAM
för
SVENSKA LANDSBYGDENS KVINNOFÖRBUND
(Bondeförbundets kvinnoorganisation)

Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund vill på grundval av Bondeförbundets grundprogram skapa en fast organisation bland landsbygdens kvinnor till värn av det rika arv gångna tiders allmoges skänkt åt hem och land.

Det vill vårda allt framtidsdugligt och utvecklingsbart i faderneärvd bonde- och hembygdskultur, återuppliva den gamla hemslojden och återinföra gamla goda seder och bruk, som kunna ge lyftning och karaktär åt hemmens och bygdens liv.

Det vill särskilt intressera sig för de sociala frågor, som ligga kvinnans hjärta nära såsom sjukvård, fattigvård, barnavård och skolfrågor samt hemmens bestånd.

Det vill kämpa för att vårt unga släkte skall fostras till goda kristna medborgare med kärlek till arbetet och respekt för lag och rätt.

Det vill energiskt arbeta för att landsbygdens folk, både män och kvinnor, må få den lön för mödan och den aktning för sitt arbete de äro värda.

Det vill understödja landsbygdens ekonomiska föreningsliv och genom propaganda för bättre kvaliteter och ökad avsetning av jordbrukets, trädgårdens, fiskets, hantverkets och hemfärdens produkter skapa en tryggad ekonomisk ställning åt landsbygdens folk.

Det vill bereda hemkvinnan ökad glädje av sitt arbete genom det att sammanföra henne med kamrater och genom upplysningskurser, studieresor, litteratur och på annat sätt öka hennes kunskaper och hennes kännedom om, vad som rör sig i tiden.

Det vill verka för att allt det bästa i den svenska allmogens tänkesätt och livsåskådning må omsättas i praktisk handling i vårt politiska, ekonomiska och sociala liv.

Dess mål är ett fritt, upplyst och lyckligt folk i ett fritt och framåtående land.

en interimstyrelse för Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund. På en natt skriver Märta Leijon SLKFs första program. ”Jag kände mig inspirerad”, förklarar hon för Maj Larsson i jubileumsboken ”Kvinnor i tidsspegel” från 1973.

Bildandet sker med Bondeförbundets stöd. Förbundet har insett att övriga partier har ett försprång, med en egen kvinnoorganisation som känner ett starkare engagemang för vissa samhällsfrågor. I Halland har kvinnoförbundet redan startat. Där finns i början av 1932 omkring 500 medlemmar och mot slutet av året 2 000. Märta Leijon har delvis varit en drivande

kraft även där. Efter förbundets bildande får hon en blygsam ekonomisk möjlighet att fortsätta som agitator för att starta fler avdelningar.

Det är genom starka kvinnor, som kan tala för sin sak, som rörelsen växer fram. Ibland tas det två steg framåt och ett tillbaka. Det är inte alltid lätt att få kvinnorna att våga gå med. Det kostar på. Medlemsavgiften är en krona, men som alltid är kvinnorna påhittiga när det gäller att hitta finansieringsmöjligheter. De första årsböckerna sponsras av lokala affärer och otaliga lotterier. Skänkt kaffebröd gör att mötena går att genomföra.

SLKF har under de första 17 åren riksorganisationen i Gärda Svenssons hem i Björnås i Halland. Förbundssekreteraren med familj svarar för det praktiska tills expeditionen flyttar till Stockholm. Då har också Gärda Svensson blivit riksdagsledamot.

1940-talet präglas av andra världskriget. SLKF växer sig stabilt och får en komplett distriktsorganisation. De sociala insatserna ökar. Förbundsstyrelsens

” För det var så, att när vi lärde oss mötesförhandlingar, höll vi på, att kan vi inte uttrycka oss klart och kortfattat, så är det ingen mening i att säga något.”

Märta Leijon om ledstjärnorna för de första funktionärerna i SLKF.

I Halland finns i början av 1932 omkring 500 medlemmar och mot slutet av året 2 000.

” Mitt första föredrag förberedde jag noga, bland annat med träning hemma med min femtonårige son som publik och kritiker. Han trodde för sin del inte så mycket på sin mors framgång som talare.”

Aggan Åhman, distriktsordförande i Västerbotten under 13 år

1940-talet präglas av andra världskriget. SLKF växer med en komplett distriktsorganisation.

De sociala insatserna ökar. 1940 uppmanas varje avdelning att sy minst ett tiotal snödräkter som sänds till Finlandshjälpen.

Internationellt samarbete för fredens sak förs in i SLKFs program. Fredsfrågorna har sedan dess varit betydelsefulla i kvinnoförbundets arbete.

1942 väljs de första kvinnliga landstingsledamöterna in för Bondeförbundet.

1947 finns 265 kommunfullmäktigeledamöter bland medlemmarna. I början av 1950-talet har de ökat till 400 och mot slutet av 1950-talet är de uppe i omkring 600.

Åtta procent av BF:s kommunpolitiker är kvinnor. Bland riksdagspartierna har BF en jumboplats när det gäller kvinnorepresentationen.

arbetsutskott uppmanar 1940 varje avdelning att sy minst tio snödräkter som ska sändas till Finlandshjälpen. Senare under efterkrigstiden sänds även mat-hjälp till de nordiska grannländerna. Solidaritet visas även inom landet. Barnrika familjer i Arvidsjaur, Arjeplog, Stensele, Klövsjö, Ytterhogdal och Kiruna, får exempelvis dela på 400 kilo äppelmos, som SLKF och SLU i Vessigebo i Halland har kokat.

Samtidigt tas steg för att föra in internationellt samarbete för fredens sak i SLKFs program. Fredsfrågorna har sedan dess varit betydelsefulla i kvinnoförbundets arbete.

Bristen på livsmedel och övriga varor gör att flera organisationer, bland andra SLKF, går samman och bildar Aktiv Hushållning. Verksamheten lever vidare och består idag av Konsumentverket.

Organisationen växer men inte inflytandet i politiken i den takt förbundsstyrelsen önskar. Styrelsen påpekar att kvinnorna måste bevaka sina platser. 1942 väljs de första kvinnliga landstingsledamöterna in för Bondeförbundet, Margit Olofsson, Halland, och Maj Johansson, Älvsborgs län. Två år senare tar Gärda Svensson, Halland, plats i riksdagens första kammare som den första riksdagskvinnan för Bondeförbundet. Hon motionerar om fler provinsialläkare och om föregångaren till dagens förskolor, den "halvöppna barnavården".

Förbundets egen statistik talar om att det 1947 finns 265 kommunfullmäktigeledamöter bland medlemmarna. I början av 1950-talet har de ökat till 400 och mot slutet av 1950-talet är de uppe i omkring 600. På landstingsfronten rycker inte kvinnorna fram lika fort. Av de 225 platser som Bondeförbundet får i landstingsvalet 1958, så är endast sju kvinnor. Åtta procent av BF:s kommunpolitiker är kvinnor. Bland riksdagspartierna har BF en jumboplats när det gäller kvinnorepresentationen.

SLKF fortsätter att driva på för att göra landsbygdskvinnornas vardag lättare. Organisationen är både facklig, politisk och social. Det innebär att SLKF driver frågor som ska förenkla vardagen kortsiktigt och förändra världen långsiktigt samtidigt som kvinnorummet och systerskapet värnas. Förbundet "går till kungs", skriver till kungen, för att få statliga medel till bostadsförbättringar, framför allt för att kunna få vatten och avlopp till hemmen. Skolmåltider och slöjd i skolan är andra frågor som engagerar. SLKF driver på för införandet

Under efterkrigstiden sänds mat-hjälp till de nordiska grannländerna. Solidaritet visas även inom landet. Barnrika familjer i norra Sverige får dela på 400 kilo äppelmos, som SLKF och SLU i Halland har kokat.

Bristen på livsmedel och varor gör att SLKF är med och bildar Aktiv Hushållning. Verksamheten ledde till dagens Konsumentverket.

1944 Gärda Svensson från Halland, första riksdagskvinnan för Bondeförbundet.

Av de 225 platser som Bondeförbundet får i landstingsvalet 1958, så är endast sju kvinnor.

”Likt sysslösa hejdukar draga de från gård till gård, spridande skräck och fasa bland de av landsbygdens kvinnor som äro minst bevandrade i politiska ting.”

En högtidnings beskrivning av den tidiga SLKF-agitationen

I början av 1950-talet har organisationen närmare 50 000 medlemmar.

1946 Märta Leijon ingick i utredning om "Kvinnans behörighet till kyrkliga ämbeten och tjänster". Utredningen var oenig och Leijon reserverade sig.

Frågan lever vidare under hela 1950-talet och det är Sveriges kvinnoorganisationer, däribland SLKF, som arbetar för att kvinnor ska få vigas till prästämbetet.

1958 prästvigs den första kvinnan.

"Sedan har jag alltid tyckt att det man åtagit sig skall man slutföra, kosta vad det kosta vill."

Gärda Svenson, pionjär, SLKFs första förbundssekreterare och Bondeförbundets första kvinna i riksdagen.

av barnbidrag och barndaghem. I första hand handlar det om att se till att jordbrukarnas barn har säker omsorg. Förbundet driver till och med egna daghem i Norrbotten.

I början av 1950-talet har organisationen närmare 50 000 medlemmar.

Kvinnoprästfrågan kommer att följa förbundet under många år. Märta Leijon ingick som en av sex kvinnor i den utredning om "Kvinnans behörighet till kyrkliga ämbeten och tjänster" som tillsattes 1946. Utredningen var oenig och Leijon reserverade sig. I motiveringen skriver hon "... att biskop må tillåtas att prästviga de teologer, som är lämpliga för kallet, utan hänsyn till deras kön, samt att domkapitlet och församlingar må tillerkännas samma fria rätt till val och förordnande av präst i församlingarna utan någon inskränkning på grund av pastors kön eller antalet av i församlingarna förut anställda präster." Frågan lever vidare under hela 1950-talet och det är Sveriges kvinnoorganisationer, däribland SLKF, som arbetar för att kvinnor ska få vigas till prästämbetet. Först 1958 prästvigs den första kvinnan.

Frågan om att anställa hemsamariter väcks. Hemsamariter var kvinnor som kunde rycka in vid sjuktillfällen. 1954 yttrar sig förbundsstyrelsen om betänkandet om aborter. I yttrandet trycker styrelsen på behovet av familjerådgivning och andlig vägledning.

1954, tio år efter Gärda Svenssons debut, tar Margret Nilsson, Örebro, plats i riksdagens första kammare.

Pensionsfrågan engagerar och förbundslinjen är en avsevärt höjd folkpension som kan kompletteras med en frivillig försäkring. Detta blir också linje 2 i folkomröstningen om pensionsfrågan. Självklart diskuteras också koalitionsregerandet, som pågår under sex år och avslutas 1957, liksom partiets namnfråga, fördelar och nackdelar med att byta från Bondeförbundet till Centerpartiet. Även SLKF funderar på ett namnbyte, när partiet väl har bytt 1958. Men det dröjer ända till 1963 innan medlemmarna kunde enas om ett nytt namn, Centerns Kvinnoförbund. Dock har förbundet under några år förberett förändringen genom att stärka organisationen med anställda organisatörer och med ett delvis nytt program, där formuleringarna om landsbygden tonats ner. Förnyelsen är möjlig tack vare de rikslotterier som arrangeras.

Skolfrågorna finns också ständigt på dagordningen.

CKF-medlemmar från Hälsingland
utanför Riksdagen år 1970.

”Ordföranden skall leda förhandlingarna vid möten och sammankomster och tillse att dessa får en så vacker och värdig prägel som möjligt.”

Citat från ett tidigt styrelsesammanträde i SLKF

1960

Deltar i en bojkott mot krigsleksaker.

1963

Byter namn till
Centerns Kvinnoförbund,
CKF.

Att arbeta mot krig och för fred har alltid varit viktigt. När debatten under slutet av 1950-talet drar igång om Sverige ska skaffa sig atomvapen, är det en viktig fråga för SLKFs del.

1955 har SLKF tillsammans med andra kvinnoorganisationer sänt en skrivelse till FN i vilken de tar avstånd från allt användande av atomvapen samt kräver en utredning även om eventuella skador vid fredligt bruk. Om Sverige skulle ha egna atomvapen i försvaret diskuteras livligt. Stämmans beslutar 1959 att dra igång en upplysningskampanj i studiecirkelform.

1960 deltar SLKF i en bojkott mot krigsleksaker. Många är de uttalanden som görs för fredens sak. Dåvarande förbundsordförande Sonja Fredgardh skriver så här: ”Människor av olika ras och religion bör kunna leva fredligt bredvid varandra och även mötas i fruktbringande samarbete. Vi anser krig ovärdigt upplysta nationer och vi anser som oansvarig den lek med världsfreden som det kalla kriget innebär. Inga kvinnor vill sända ut sina män och sina söner för att döda andra eller för att själva bli dödade i den organiserade form av massmord som fått benämningen krig.”

På förbundsstämman 1963 tas beslut om att byta namn till Centerns Kvinnoförbund med förkortningen CKF.

1964, ytterligare tio år efter den senast invalda riksdagskvinnan, väljs nästa CKF-are in i riksdagens första kammare. Det är Elvy Olsson från Hölö i Sörmland. Till en plats i riksdagens andra kammare är det dock ännu en bit kvar för den första CKF-aren. Men 1968 blir både Gunnel Jonäng från Gävleborg och Anna-Lisa Nilsson från Kristianstads län riksdagsledamöter i andra kammaren.

Gunnel Jonäng i samspråk med f d förbundsordförande Anna-Lisa Nilsson på stämman 1986.
När Anna-Lisa var förbundsordförande hade CKF mer än 70 000 medlemmar.
Då som nu Sveriges största politiska kvinnoförbund.

”I ett demokratiskt samhälle bör det vara naturligt att män och kvinnor i lika grad tillförsäkras inflytande på samhällsfrågorna. I princip är detta möjligt i vårt land, i praktiken är kvinnorna underrepresenterade. Detta gäller över hela linjen såväl på det samhällsliga och politiska planet som inom näringslivets organisationer.”

Uttalande från höstkongressen 1965

Anna-Lisa Nilsson hade redan under ett halvår varit riksdagsledamot i första kammaren tillsammans med Elvy Olsson och Maj Pehrsson, Södra Älvsborg.

Även om Centerpartiet gör valframgångar är det fortfarande svårt att få in kvinnor i de beslutande församlingarna.

Under senare delen av 1960-talet följer CKF partiets pionjärinsatser på miljöområdet. I ett uttalande från stämman konstaterar förbundet principen om att förorenaren betalar: ”Kostnaderna för att så långt möjligt eliminera luft- och vattenföroreningar samt bullerstörningar bör i huvudsak åvila dem som försakar sådana”.

Under slutet av 1960-talet följer CKF partiets pionjärinsatser på miljöområdet. En stämma uttalar den viktiga principen om att det är förorenaren som ska betala.

Vårnadsbidrag och barnbidrag är andra heta frågor. CKF tar genom sin familjepolitiska kommitté fram skriften "Arbete och trygghet för kvinnor och män". I den tar förbundet ställning för särbeskattningsprincipen, vilket tillsammans med en utbyggd barnomsorg gör det möjligt för fler kvinnor att komma ut i arbetslivet.

Det är centerkvinnor som formar Centerns familjepolitik. Karin Andersson ligger bakom den familjepolitiska motionen som läggs i riksdagen 1964. I den finns krav på vårnadsbidrag om 1 200 kronor per år till alla mödrar med barn under tre år. Det krävs valfrihet för föräldrarna, mellan hemarbete och förvärvsarbete och mellan hemmets och samhällets omsorg om barnen.

Det är centerkvinnor som formar Centerns familjepolitik. Karin Andersson ligger bakom den familjepolitiska motionen som läggs i riksdagen 1964. I den krävs bl a valfrihet för föräldrarna, mellan hemarbete och förvärvsarbete och mellan hemmets och samhällets omsorg om barnen.

Barnens behov stod alltid i främsta rummet i Karin Anderssons politiska arbete, oavsett det handlade om jämställdhetsperspektivet i barnboks litteraturen eller kravet på ett arbetsliv som var möjligt att förena med barnens villkor.

Familjepolitiken ses i ett jämställdhets- och helhetsperspektiv. I skriften "Barnvänligt arbetsliv" från 1972 står det: "Barntillsynen måste byggas ut för att ge trygghet åt barn och föräldrar. Arbetsvillkoren måste göras mera barnvänliga så att det blir möjligt för både fadern och modern att med fullgod förvärvsinsats ha tillräcklig kontakt med barnen. Möjligheterna för de förvärvsarbetande att lösa omvårdnaden under spädbarnsåren och vid akuta situationer under barnens uppväxttid måste förbättras. Vi måste säga nej till ett arbetsliv som tvingar oss att ha barnen på daghem 12 timmar om dagen."

Utifrån detta kräver CKF lagstadgad rätt till tjänstledighet för spädbarnsvård under ett år (föräldraledigheten), rätt till tjänstledighet för alla med barn i småbarnsåldern, flexibel arbetstid, begränsningar av övertidsarbete, tillgång till deltidstjänster och goda boendemiljöer och boendeservice som ger stimulerande uppväxtmiljö för barnen.

Skriften "Barnvänligt arbetsliv" blir en storsäljare som används som studiecirkelmateriel och för opinionsbildning såväl inom som utom rörelsen.

Direkt genomslag i familjepolitiken blir det dock först i regeringsställning genom en utökning av föräldraförsäkringen. 1979 genomförs CKFs krav på rätt till sex timmars arbetsdag för småbarnsföräldrar. När det gäller vårdnadsbidrag, eller vårdnadsersättning, är det inte lika lätt att nå framgång, men frågan drivs jämsides med kravet på en utbyggd barnomsorg.

Slutet på 1970-talet och början av 1980 präglas av kärnkraftsdebatten och energifrågan. Medlemmarna samlar in namn till stöd för en folkomröstning. När denna sedan blir verklighet kampanjar medlemmarna på alla plan inom folkkampanjen Nej till kärnkraft, linje 3 i folkomröstningen. I olika uttalande framhåller förbundsstyrelsen att kärnkraften hotar jämställdheten genom att leda till ett högteknologiskt koncentrationssamhälle samt att den hotar världsfreden genom sambandet mellan kärnkraft och kärnvapen.

Även efter folkomröstningen fortsätter CKF på olika sätt kärnkraftsmotståndet och kräver stopp för byggandet av reaktor elva och tolv. CKF deltar i namninsamlingen "Kvinnokamp för fred". De insamlade namnen överlämnas

1972
Ur skriften
"Barnvänligt arbetsliv":
"Arbetsvillkoren måste göras
mera barnvänliga så att det blir
möjligt för både fadern och
modern att med fullgod
förvärvsinsats ha tillräcklig
kontakt med
barnen..."

På stämman i Lidköping 1974
överlämnar förbundsordförande Sonja
Fredgardh pris till Lilian Johansson,
Gotland, vinnare av årets kampanjämne.

Början
av 1980 präglas av
kärnkraftsdebatten och
energifrågan. Medlemmarna
samlar in namn till stöd för en
folkomröstning och kampanjar
i folkkampanjen Nej till
kärnkraft, linje 3.

1980
CKF uttalar att
regeringen borde
begära in två namnför-
slag, en kvinna och en
man, i samband med att
ledamöter till utredningar,
styrelser och nämnder
ska tillsättas.

1981
Gunnel Jonäng ny
förbundsordförande.

Profileringen
mot neutronvapen och
för fred och nedrustning. Brev
till president Ronald Reagan
om neutronbomben.

1982
utmanar CKF
det socialdemokratiska
kvinnoförbundet på debatt i
valrörelsen. Temat är
"Så vill vi kvinnor forma
framtidssamhället".

till FNs generalsekreterare Kurt Waldheim i samband med kvinnokonferensen i Köpenhamn.

CKF uttalar sig 1980 för dubbla nomineringar för att öka kvinnorepresentationen. Regeringen borde alltid begära in två namnförslag, en kvinna och en man, i samband med att ledamöter till utredningar, styrelser och nämnder ska tillsättas. Detta blir genomfört flera år senare.

År 1980 utnämns Elvy Nilsson till landshövding i Örebro län. Hon blir därmed partiets första kvinnliga landshövding.

Fredsfrågan står fortfarande högt upp på dagordningen och uttalande görs mot USAs planer på att utveckla en neutronbomb och till stöd för kärnvapenfria zoner. Tillsammans med CUF agerar CKF mot svensk uranbrytning och gör en gemensam uppvaktning av jordbruksminister Anders Dahlgren (c) för att stoppa kemisk lövslybekämpning. När Gunnel Jonäng 1981 tar över ordförandeskapet fortsätter profileringen mot neutronvapen och för fred och nedrustning. Jonäng skriver tillsammans med sin norska ordförandekollega brev till president Ronald Reagan om neutronbomen.

Kvinnoprästfrågan är i praktiken fortfarande inte avgjord och CKF uttalar sig mot samvetsklausulen. "CKF anser inte att övergångsbestämmelserna skall ge rätt för kvinnoprästmotståndarna att välja i ytterligare ett fyrtiotal år".

Våldet mot kvinnor – kvinnomisshandel – uppmärksammas av Gunilla André, förbundsordförande 1986-1991, som påtalar regeringens arbete om nya regler för åtal. Hon pekar i sitt uttalande på att kvinnorna har agerat genom kvinnojourer och kvinnohus medan männen inte försökt hindra män från att misshandla.

År 1982 utmanar CKF Socialdemokraternas kvinnoförbund på debatt i valrörelsen. Temat är "Så vill vi kvinnor forma framtidssamhället". Försöket att få till en kvinnovalrörelse lyckades inte helt, och CKF konstaterar vid sin höstkongress:

Sonja Fredgardh och Gunilla André th,
samtalar under en stämmopaus.

” En dag kom till exempel telefon från en by: 'Kom och hjälp oss du som är van. Vi måste få in de tio, som vi inbjudit, i vår avdelning.' I 14-gradig kyla startade jag och mina småflickor den två och en halv mil långa vägen på sparkstöttingar till SLKF-mötet. De inbjudna blev medlemmar i vår organisation.”

Aggan Åhman, distriktsordförande i Västerbotten berättar om att ingen möda sparades för att nå målet.

”Även årets valrörelse var en valrörelse av män för män. Massmediabevakningen har fokuserats kring partiledningen, man har inte upptäckt kvinnorna i valrörelsen. Tyvärr har därför inte kvinnofrågorna spelat den viktiga roll, som de borde göra, eftersom 50 procent av valmanskåren är kvinnor. Nu måste massmedia skärpa sig!”

Förbundet uttalar sig mot löntagarfonder och för att köp av sexuella tjänster ska kriminaliseras. I ett gemensamt upprop med CUF kräver CKF att ledarna för Sovjetunionen och USA ska lägga resurserna på mänsklighetens försörjning i stället för på vapen. Jonäng överlämnar uppropet till USAs ambassadör Fields i samband med nedrustningskonferensen i Genève.

1983 firar CKF 50 år. Gunnel Jonäng slår fast att den ständiga utmaningen för organisationen är att skapa ett bättre samhälle för kvinnor och män. ”Vi måste kämpa för de positioner kvinnor uppnått. Vi måste följa upp vårt arv och fortsätta som proteströrelse mot de orättvisor kvinnor fortfarande lever under”. Och så slutar hon med: ”Framåt systrar”!

Jubiléet firas över hela landet med föredrag, sånger, teaterspel och collage. Höjdpunkten är förbundsstämman i Vänersborg, där förbundets nya fana invigs. Fem seminarier genomförs om kvinnors roll i arbetslivet, i kyrkan, i rättsväsendet, i lokalsamhället och som invandrare. Centerpartiet uppvaktar med ett jubileumsstipendium. Att jubileet på intet sätt var någon slutpunkt, bevisas av årets devis: ”Centerkvinnor formar framtiden”.

Videoväldet engagerar och förbundet uttalar sig om att samma krav på förhandsgranskning ska ställas på filmen oavsett hur den visas.

I anslutning till stämman i Umeå 1984 startar en landsomfattande budkavle. Från distrikt till distrikt går förbundets manifest utvidgat med lokala krav från distrikten samt presentation av Centerns kvinnoförbund. Målet är förbundsstämman i Norrköping 1985. Manifestet innehåller krav till stöd för liv och fred på jorden, hushållning med jordens resurser, arbete åt alla i ett decentraliserat samhälle, delat ansvar – lika villkor för kvinnor och män samt barnvänligt samhälle.

Miljöfrågorna står på nytt i centrum för den politiska debatten. Försurning och skogsdöd är de stora hoten och CKF genomför tillsammans med partiet och CUF en namninsamling mot försurningen. Centerkvinnorna uttalar sig för

I Uppsala den 15 juni 1986 valde en enhällig centerstämma Karin Söder till partiets ordförande och partiledare. Hon hade då lett partiet sedan Thorbjörn Fälldin avgick i december 1985. Här det nyvalda presidiet med Karin Söder, Karl-Erik Olsson och Olof Johansson.

Glada tongångar inför avmarschen på rikstings-
tåget med Gunnel Jonäng, Karin Söder,
Andreas Carlgren och Torbjörn Fälldin.

införande av blyfri bensin och återkommer ett år senare med ett stöduttalande för utveckling av produktion av svensk etanol.

1985 avslutas FNs kvinnoårtionde med en konferens i Nairobi. Gunnel Jonäng ingår i den svenska delegationen.

I valrörelsen ordnas valdebatter med temat "Kvinnor formar framtiden" på 28 platser i landet. Meddebattörer är Folkpartiets, Moderaternas samt Socialdemokraternas kvinnoförbund. Valresultatet blir genomgående över landet ett bakslag för Centerpartiet.

Porr och kärnkraft återfinns bland ämnena i de uttalande som görs. Centerkvinnorna har inte släppt frågan om ett barnvänligt samhälle, utan återkommer med krav om vårdnadsersättning om 24 000 kronor per år, möjligheter till förkortad arbetstid samt utbyggd barnomsorg i olika former, allt för att ge barnfamiljerna ekonomisk trygghet och valfrihet.

Fredsfrågan präglar centerkvinnoåret 1986. Fredsblommor och annat säljs för att finansiera den Stora Fredsresan till Kanada. Tjernobylnkatastrofen ger avvecklingsdebatten nytt bränsle. Gunnel Jonäng skriver till

1985
avslutas FNs kvinno-
årtionde med en konferens i
Nairobi. Gunnel Jonäng ingår i
den svenska delegationen.

Fredsfrågan
präglar centerkvinno-
året 1986. Fredsblommor
säljs för att finansiera den
Stora Fredsresan till Kanada.
Tjernobylnkatastrofen ger
avvecklingsdebatten
nytt bränsle.

Socialdemokraternas kvinnoförbund och undrar om de tänker ställa upp för den stora majoritet kvinnor (71 procent), som är orolig för det radioaktiva nedfallet och därmed inleda avvecklingen av den svenska kärnkraften. Samma uppmaning riktas sedan till miljöminister Birgitta Dahl.

Kvinnors arbete är ett annat tema under 1986, som utöver politiska krav något år senare följs upp av en konstutställning med titeln "Kvinnors arbete – det omöjligas konst".

Att hitta nya vägar att möta allmänheten är alltid en utmaning. 1987 ger sig förbundet ut på bussturné längs västkusten med start i Båstad och avslutning i Kynnefjäll, där bohuslänningar håller vakt för att stoppa att berget blir en slutplats för kärnavfall. Året därpå görs motsvarande turné längs ostkusten och ännu ett år senare går färden längs Norrlandskusten.

Samma år, 1987, är det premiär för den första kvinnokraftskursen. Den vänder sig till kvinnor som vill ta större plats i kommunpolitiken. Kursen följs av flera kurser med samma mål och syften under följande år.

1987
Premiär för den
första kvinnokraftskursen.
Kursen vänder sig till kvinnor
som vill ta större plats i
kommunpolitiken.

1988 sjunger kvinnorna ut och uppmanas att ordna allsångskvällar på temat "Kvinnor sjunger ut om kärlek, fred och arbete". I samma anda agerar "De galna mödrarna", samlingsnamnet för Norrlandsdistriktens gemensamma aktion för att stoppa kvinnoflykten från Norrland. Arbetsmarknadsminister Ingela Thalén får ta emot kraven om en kraftig satsning på arbete och utbildning för Norrlands unga kvinnor.

Förbundsstämman 1989 i Bollnäs behandlar en motion från Bohusläns Centerkvinnor om namnbyte till Sveriges centerkvinnor. Efter votering med handuppräckning beslutar förbundsstämman att anta namnet Centerkvinnorna.

Att delta som utställare på "Kvinnor Kan"-mässan i Jönköping är även det ett nytt sätt att nå kvinnor. Förbundet ordnar en utbildning för ledamöter av valberedningar och nomineringskommittéer. Syftet är att "Toppa med en kvinna", det vill säga att nå ännu fler kvinnor på partiets framträdande poster.

Politiskt kräver Centerkvinnorna att Barsebäck stängs och uppmanar till bojkott mot handelns rabattkuponger. EU-frågan börjar bli brännande. De nordiska centerkvinnorna från Island, Finland, Norge och Sverige antar ett gemensamt uttalande, där de varnar för ett EG-medlemskap, eftersom de ser det som en kvinnofälla. Centerkvinnorna vill i stället stärka det nordiska samarbetet och samarbetet mellan självständiga länder i hela Europa. Senare under hösten förs en svensk ansökan om EU-medlemskap in av regeringen som en del av ett krispaket. Centerkvinnorna reagerar starkt och kräver besked om vad ett medlemskap innebär för kvinnorna när det gäller sysselsättning, lönenivå och social trygghet.

1991 genomför Centerkvinnorna för andra gången en egen valrörelse utöver den gemensamma med partiet. Rörelsen förbereder sig också med utbildningsinsatser inför folkomröstningen om ett EU-medlemskap.

Centerpartiet är på nytt i regeringsställning med Carl Bildt som statsminister. Centerpartiet har riksdagens högsta kvinnorepresentation, men förbundet är inte nöjt med det. Hotet finns om att bilda ett kvinnoparti till nästa val och för att motverka detta och stärka kvinnornas ställning ordnas ett gemensamt kvinnokonvent av de politiska kvinnoförbunden. "Hur tar vi makt?" är rubriken för konventet och kravet från Centerkvinnorna är "Hälften var" i beslutande församlingar.

1989
Förbundsstämman i
Bollnäs tar beslut om namnbyte
till Centerkvinnorna.

1991
genomför Center-
kvinnorna en egen valrörelse
utöver den gemensamma med
partiet. Utbildningsinsatser inför
folkomröstningen om ett
EU-medlemskap.

Regeringsställning
och Centerpartiet har
riksdagens högsta kvinno-
representation, men förbundet
är inte nöjt. Hotet finns om att
bilda ett kvinnoparti till nästa val.
För att motverka detta och stärka
kvinnornas ställning ordnas ett
gemensamt kvinnokonvent av de
politiska kvinnoförbunden. "Hur
tar vi makt?" och kravet från
Centerkvinnorna är "Hälften
var" i beslutande för-
samlingar.

1993
Projektet Framtidens mat
kring konsumtionsfrågor.

1993
Centerkvinnorna
60-år. Vid stämman i
Falkenberg invigs en ny fana
och skriften "Världen angår oss"
presenteras kring förbundets
internationella verksamhet
under de år som gått.

Centerkvinnorna oroas på nytt av att inte vårdnadsersättningen ska införas som utlovat. Våld mot kvinnor är en annan fråga där förbundet markerar.

Centerkvinnorna föreslår också att alla nya reformer ska genomgå en "kvinnorevision". Det första området där revisionen tillämpas är det nya pensionsförslaget. CK kräver ett rättvist pensionssystem med en hög grundpension.

1993 drivs projektet Framtidens mat. Konsumtionsfrågorna har alltid varit frågor som engagerat och de lever, på olika sätt, under förbundets hela historia. Från det praktiska i att satsa på andelsfrysboxar till att kräva utökad hemkunskapsundervisning och ursprungsmärkning av livsmedel.

Centerkvinnorna firar 60-årsjubileum i samband med stämman i Falkenberg. En ny fana invigs och en skrift "Världen angår oss" presenterar förbundets internationella verksamhet under de år som gått.

Centerkvinnorna riktar krav mot arbetsmarknadsminister Börje Hörnlund och begär att 100 miljoner kronor ska avsättas till kvinnosatsningar.

Kommunikationsminister Mats Odell får kritik. De stora pengarna till infrastruktursatsningar borde ha fördelats så att de även gått till barn- och äldreomsorg, utbildning och vården. Inte heller partiledaren går säker. Centerkvinnornas förbundsordförande Karin Starrin vänder sig mot Olof Johanssons uttalande om olika ersättningsnivåer i föräldraför-säkringen. "Olika ersättningsnivåer är en oacceptabel lösning för att få båda föräldrarna att dela på föräldraledig-heten", säger Starrin i ett uttalande, och hävdar att vårdnadsbidraget måste införas. Samma krav framförs vid ett

Ann-Marie
Gunnarsson, Görel
Brorsson och Letty
Öhman besöker
Bachprojektet
och studerar trä-
skottillverkning.

Karin Starrin krävde införande av vårdadsbidrag.

flertal tillfällen under året och regeringen hinner införa vårdnadsbidraget innan det blir maktskifte.

Centerkvinnornas förtroenderåd uttalar sig för en utredning av sextimarsdagen. Förbundsordförande Karin Starrin och vice ordförande Solveig Zander för fram 50/50-principen när det gäller rekrytering av forskare och av stöd till nyföretagande. Centerkvinnornas lite tuffare attityd att kräva hälften var visas också i den särskilda kvinnomotion som läggs i riksdagen. "Hälften var"

Centerkvinnorna för fram 50/50-principen vid rekrytering av forskare och av stöd till nyföretagande. Kravet på hälften var visas också i den särskilda kvinnomotion som läggs i riksdagen.

blir temat för förbundsstämman i Falun 1994. Det meningslösa våldet, där flera unga kvinnor och män får sätta livet till dagarna innan stämman öppnas, lägger sordin på stämningen. Stämman tar uttalande mot knark och dopningsmedel.

1994
"Hälften var" temat på förbundsstämman i Falun.

Vid höstens val förlorar den borgerliga regeringen makten och Karin Starrin ställer krav på de kvinnliga, socialdemokratiska ministrarna att de ska arbeta för arbetstidsförkortning. Centerkvinnorna kräver även att vårdnadsbidraget ska vara kvar, trots maktskiftet.

På hösten genomförs folkomröstningen om ett svenskt medlemskap i EU och det blir ett ja. Karin Starrin får tillsammans med Karl Erik Olsson förtroendet att representera partiet i EU-parlamentet tills ett val hinner hållas. När valet väl genomförs året därpå blir resultatet ett bakslag för Centerkvinnorna. Centerpartiet blir representerat av två män. Olsson får sällskap av Hans Lindkvist. Det är långt från hälften var och förbundet riktar även kritik mot partiets sätt att fördela tyngre poster inom riksdagsgruppen.

Centerkvinnorna tillsätter en strategigrupp som ska föreslå hur förbundet ska arbeta under mandatperioden och hur organisationen ska se ut för att bäst möta morgondagens förväntningar.

Genteknikfrågan, som var aktuell under 1980-talet, blossar upp på nytt under 1995 och Centerkvinnorna kräver förbud mot patent på liv. I ett annat

1995
Genteknikfrågan – Centerkvinnorna kräver förbud mot patent på liv.

Ett krispaket för kvinnor är ett förslag som Centerkvinnorna reser för att få igång en politisk debatt om kvinnors arbetsmarknad och kravet på lika lön för likvärdigt arbete.

1996
Matkampanjen – Vårt dagliga bröd.
Uppmanar till bojkott för att få alla affärskedjor att sälja ursprungsmärkt kött.

1996
Avdrag för hushållsnära tjänster, RUT, drivs och två fackförbund svänger i frågan. Kvinnomotionen i riksdagen har 94 olika åtgärder för att förbättra kvinnors livssituation.

1997 års stämma – ett kvinnokonvent i Haparanda. Centerkvinnorna är med och bildar Sams, Samverkansforum för kvinnor i Sverige.

uttalande föreslår förbundet kvinnliga företagsrådgivare i varje kommun för att stimulera kvinnligt småföretagande. Frågan om sänkt moms på mat är het och Centerkvinnorna tar upp frågan vid flera tillfällen under året.

Ett krispaket för kvinnor är ett förslag som Centerkvinnorna reser för att få igång en politisk debatt om kvinnors arbetsmarknad, där kravet på lika lön för likvärdigt arbete är ständigt aktuellt.

1996 satsar förbundet på ett mentorskapsprojekt som ska pågå fram till valet 1998. En ny matkampanj drar igång – Vårt dagliga bröd. Förbundsstyrelsen uppmanar till bojkott för att få alla affärskedjor att sälja ursprungsmärkt kött.

Centerkvinnorna försvarar partiets uppgörelse med regeringen genom att inrikta sig på de förslag som har inriktning mot kvinnligt företagande. ”Nästan 90 procent av våra förslag har uppfyllts”, menar de. Och vid stämman i Växjö öppnar de dörren för medverkan i en regering där inflytandet blir som störst. Vid stämman tar förbundsordförande Ingbritt Irhammar emot den budkavle mot våld som färdats genom landet.

Centerkvinnorna fortsätter att driva kravet om kortare arbetstid och tycker att Arbetstidskommitténs förslag från hösten 1996 inte går nog långt. Avdrag för hushållsnära tjänster, RUT, drivs också och man välkomnar att två fackförbund svängt i frågan. Kvinnomotionen läggs på nytt med 94 olika åtgärder för att förbättra kvinnors livssituation.

1997 års stämma blir ett kvinnokonvent i Haparanda. Centerkvinnorna är med bland de organisationer som väljer att bilda Sams, Samverkansforum för kvinnor i Sverige.

Vid utbildningen av personvalskandidater fick kandidaterna hjälpa av Susanne Lanefelt att knipa några röster till. För de behöver god kondition för att orka hela valrörelsen ut.

Hur står
det till med
kvinnors
hälsa?

I augusti 1997 beviljas Centerkvinnorna en miljon av arbetsmarknadsdepartementet till ett sysselsättningsprojekt. Projektet bygger på den kooperativa företagsformen. "Företag tillsammans" är namnet på projektet.

Centerkvinnorna uttalar återigen sitt stöd för de sämst ställda pensionärerna, där majoriteten är kvinnor. Centerkvinnorna kräver höjda pensioner och höjt pensionstillskott. Slutligen avslutar förbundsstyrelsen året med att uttala vad som är barnens bästa julklapp. Mer tid med sina föräldrar är vad barnen önskar sig, menar förbundet, och det skulle de få med förkortad arbetstid för alla småbarnsföräldrar.

Karin Starrin blir under 1997 landshövding i Halland. Centerkvinnorna får därmed sin andra "hövding".

Årets kvinnomotion från Centerpartiets riksdagskvinnor, "Olika – på lika villkor" innehöll 125 förslag.

Valåret 1998 får Centerkvinnorna en ny förbundsordförande, då Lena Ek efterträder Ingbritt Irhammar som blivit generaldirektör för Jordbruksverket. Centerfeminismen lanseras och i valrörelsen läggs det fram "ett grönt feministiskt manifest". Centerkvinnornas kryssningskampanj, kryssa för en kvinna, ger resultat. Kvinnorna får majoritet i partiets riksdagsgrupp och Centerpartiets väljare är bäst i landet på att avge personkryss. Förbundet genomför en enkät till länsstyrelsernas jämställdhetsexperter om fördelningen av småföretagarstödet. Resultatet visar att endast 30 procent går till kvinnors företagande. Resultatet följs upp i uppmärksammade debattartiklar över hela landet.

Centerkvinnornas sysselsättningsprojekt "Företag tillsammans" resulterar i ett 20-tal arbetstillfällen, flera samverkansprojekt och kooperativ samt starten av landets första kooperativa företagskola för kvinnor.

Lena Ek, numera EU-parlamentariker. Foto: Magnus Fond

1997 beviljas Centerkvinnorna en miljon av arbetsmarknadsdepartementet till ett sysselsättningsprojekt som bygger på den kooperativa företagsformen.

1997
Kvinnomotionen från Centerpartiets riksdagskvinnor, "Olika – på lika villkor" innehöll 125 förslag för att förbättra kvinnors livssituation.

Valåret 1998 får Centerkvinnorna ny förbundsordförande, Lena Ek.

Centerfeminismen lanseras och i valrörelsen framläggs "ett grönt feministiskt manifest". Centerkvinnornas kampanj, kryssa för en kvinna, ger resultat. Kvinnorna får majoritet i partiets riksdagsgrupp.

1998
Centerkvinnornas sysselsättningsprojekt "Företag tillsammans" resulterar i ett 20-tal arbetstillfällen, flera samverkansprojekt och kooperativ samt starten av landets första kooperativa företagskola för kvinnor.

2005 arrangerades en hjältinnedag på Ersta konferens i Stockholm. Ledande kvinnor tillika förebilder inom centerrörelsen hyllades. Från vänster: Fd jämställdhetsminister Karin Andersson, EU-parlamentariker Lena Ek, partiledare Maud Olofsson och fd partiledare Karin Söder.

Centerkvinnorna tar ton i skattedebatten och kräver sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare.

Belgian Blue, monsterkött djuret, väcker känslor och Centerkvinnorna uppmanar till köpbojkott.

1999 är det på nytt val till EU-parlamentet. Centerkvinnorna väljer att driva kampanj för toppnamnet Görel Thurdin, som tidigare varit vice förbundsordförande. Men Centerpartiet tappat ett mandat och Karl Erik Olsson blir ensam EU-parlamentariker för partiet. Även förbundsstämman i Jönköping genomförs som ett

kvinnokonvent. Centerkvinnorna arbetar tillsammans med CUF i en kampanj i skolorna med språkvåldet som tema. Kvinnoperspektivet lyfts fram i olika sammanhang, bland annat kräver riksdagens centerkvinnor att kvinnoperspektivet ska bli mer framträdande i de regionala tillväxtavtalen.

Centerkvinnorna samarbetar med TCO för att uppmärksamma löneskillnader mellan kvinnor och män.

Sunda och säkra livsmedel är en ständigt viktig fråga. Centerkvinnorna tar strid för att stoppa hormonkött från att komma in i Sverige. Barnens rättigheter står i centrum och Centerkvinnorna använder sitt finmaskiga nätverk för att lägga motioner i landets kommuner och landsting för att barnets bästa ska tas med i besluten, allt enligt Barnkonventionen som Sverige har ställt sig bakom.

Förbundet tar också upp frågan om rätten till en plats på ett BB inom rimligt avstånd.

1999 är det på nytt val till EU-parlamentet. Centerkvinnorna driver kampanj för toppnamnet Görel Thurdin, tidigare vice förbundsordförande.

1999 Centerkvinnorna arbetar tillsammans med CUF i en kampanj i skolorna kring språkvåldet.

med Studieförbundet Vuxenskolan höjs kunskapsnivån inom förbundet i syfte att kunna använda den snabba tekniken för att sprida kunskaper och öka kontakterna, kommunikationerna inom rörelsen. Senare år genomförs förtroenderåd inför stämmor och konvent digitalt liksom webbutbildningar.

Pensionsfrågorna är fortsatt aktuella. ”Det är cyniskt och respektlöst att erbjuda de sämst ställda pensionärerna en höjning av pensionen med 25 kronor i månaden”, påpekar CK i ett uttalande.

Lagom till millennieskiftet tar Centerkvinnorna fram skriften ”Kvinnokraft – Århundradets Centerkvinnor”, där 100 ledande centerkvinnor från hela landet lyfts fram. Boken presenteras på Internationella kvinnodagen 2000.

På hösten samma år firar Centerkvinnorna Jämställdhetsombudsmannens 20-årsjubileum. Centerkvinnorna genom jämställdhetsminister Karin Andersson lotsade fram den första jämställdhetslagen och Jämo till beslut i riksdagen.

Informationsteknologin får allt större plats i rörelsen. I ett projekt tillsammans

Lagom till millennieskiftet tar Centerkvinnorna fram skriften Kvinnokraft – Århundradets Centerkvinnor, där 100 ledande centerkvinnor från hela landet presenteras.

”Morgondagens politik kräver politiska ledare som lyssnar, som finns där människorna finns. En ny syn på ledarskap och kompetensutveckling gynnar också kvinnorna.”

Ann-Christina Rutvist,
1:e vice förbundsordförande,
vid stämman i Växjö 1996

Centerkvinnorna kräver folkomröstning om EMU. De vänder sig mot den socialdemokratiska maxtaxan inom barnomsorgen och kräver i stället att föräldrarna ska få valfrihet, trygghet och tid med barnen.

Vid förbundsstämman i Skövde provas en ny form av motionsbehandling, där ombuden själva i grupper får avgöra vilka frågor som är viktigast för förbundet och hur de ska arbeta vidare med dem. Försöket blir framgångsrikt och följs vid senare års stämmor.

År 2001 är Sverige ordförandeland i EU och CK uttalar sig för att jämställdhetsfrågorna ska lyftas mer inom EU. Barnvänligt arbetsliv, kvinnors hälsa, kvinnofrid och kvinnors förlossningsvård är andra frågor som fortsätter att kräva aktion. Småbarnsföräldrarnas situation uppmärksammas och kravet är som tidigare – att ge föräldrar mer tid att vara med sina barn.

När Centerkvinnorna samlas till stämma i Västervik kräver de att Astrid Lindgren ska belönas med Nobelpriset. "Ingen har som Astrid Lindgren sett barnens behov och situation och gett dem en röst och ett språk", skriver CK.

Vid stämman i Västervik tas beslut om att tillsätta en arbetsgrupp som ser över stadgarna och stämμοformerna. De nya stadgarna antas av stämman i Helsingborg 2002 och revideras 2005. Den stora förändringen är att ordinarie stämma hålls vartannat år fortsättningsvis, vilket börjar gälla från 2005.

2000
Vid stämman
i Västervik tillsätts en
arbetsgrupp som ser över
stadgarna och stämμο-
formerna.

2002
Nya stadgarna
antas av stämman i
Helsingborg. Förändringen
är att ordinarie stämma hålls
vartannat år, vilket börjar
gälla från 2005.

2002 är ett valår och Centerkvinnorna startar sin kampanj "Kryssa för en kvinna" med en egen kryssning för kandidater från hela landet. Kvinnorepresentation, eller bristen på den, kommer igen i flera av de uttalanden som görs under året. Fler kvinnor i FN-toppen är ett krav som förs fram.

Annika Qarlsson är förbundsordförande sedan 2003.

Tre rapporter tas fram om våld mot kvinnor, barnvänligt arbetsliv och kvinnors hälsa. Dessa omsätts också i fickvänligt valmaterial. Tillsammans med "Matpraktikan", med rätter från hela Sverige serverat med en liten portion politik, blir detta uppskattade material i valrörelsen.

2003 startar förbundet ett projekt "Europa ur ett kvinnoperspektiv" för att genom möten och samtal med invandrarkvinnor och centerkvinnor öka intresset och engagemanget för EUs framtid. Centerkvinnorna får en ny förbundsordförande, Annika Qarlsson, vid stämman i Umeå. Där presenteras även de kvinnliga EU-kandidaterna Anki Elken, Kristina Jonäng, Lena Ek och Mildred Thulin inför nästkommande års EU-parlamentsval.

Folkomröstningen om EMU är självklart en viktig del i det politiska arbetet.

2004 fortsätter diskussionerna om Centerkvinnornas framtid för att ge svar på hur rörelsen bör se ut för att bäst möta framtidens behov. Traditionen att uppvakta en kvinnlig företagare med blommor och tårta på den Internationella kvinnodagen den 8 mars sprids över hela landet. Fyra korta program på temat miljö, familj, mångfald och företagande antas vid stämman i Västerås. Stämmoarbetet genomförs med hjälp av metoden simulering, vilket skapar stor kreativitet bland ombuden, när de inte bara behöver ta ställning till förslagen i programmen, utan även ska försöka omsätta dem i insändare, motioner och annan praktisk politik.

2002
– kampanj "Kryssa för en kvinna" med en egen kryssning för kandidater från hela landet.

2003
projekt "Europa ur ett kvinnoperspektiv" för möten och samtal mellan invandrarkvinnor och centerkvinnor som ökar intresset och engagemanget för EUs framtid.

2003
Ny förbundsordförande, Annika Qarlsson, vid stämman i Umeå.

2004
uppvaktning av en kvinnlig företagare med blommor och tårta på den Internationella kvinnodagen den 8 mars sprids över hela landet.

Genom ett aktivt arbete i EU-valrörelsen och en mycket god kandidat lyckas Centerkvinnorna få Lena Ek invald i EU-parlamentet.

2005
Förbundsstämma på kryssningsfartyg mellan Stockholm-Helsingfors. Besöker finländska riksdagen och får information om hur RUT-avdraget i Finland har fungerat.

2006
regionala val-kick-offs i alla distrikt för centerpartiets kvinnliga toppkandidater.

Målet inför valrörelsen är att få fler kvinnor att rösta på Centerpartiet. Målet nås, eftersom partiet blir näst största borgerliga parti och får ingå i regeringen.

Första numret av tidningen Hända utkommer.

Genom ett aktivt arbete i EU-valrörelsen och en stark kandidat lyckas Centerkvinnorna få Lena Ek invald i EU-parlamentet.

2005 är förbundsstämma "flytande" och äger rum på kryssningsfartyget Silja Serenad till och från Helsingfors-Stockholm. Stämmoombuden besöker bland annat den finländska riksdagen och får information om hur RUT-avdraget i Finland har fungerat.

I samband med partiets kommundagar genomförs en jämställdhetsutbildning, en duvning i centerfeminism, för landets ledande centerföreträdare.

Ett år före valet 2006 påbörjas ett arbete att gå igenom kommunikationen externt och internt inom organisationen. Syftet är att hitta en strategisk inriktning att utnyttja den kraft som Sveriges största politiska kvinnoförbund besitter – detta i sin tur för att värva flera röster till Centerpartiet i valet. Centerkvinnorna tar sikte på statsministerposten för Maud Olofsson och ska se till att fler kvinnor ser Centerpartiet som ett bra val.

Inför valet 2006 arbetar förbundet med en regional valkick-off i alla distrikt för centerpartiets kvinnliga toppkandidater. Deltagarna får vara med om "kaffeprövning", de får en politisk kick av Annika Qarlsso, Lena Ek eller Maud Olofsson och kan sedan omsätta personvalskampanjandet i möten med väljarna på de aktuella orterna.

Tuffa mål sätts upp inför valrörelsen, där CKs uppdrag är att vara få fler kvinnor att rösta på Centerpartiet och helt enkelt vara kaxigare som oppositionsbildare. Målen nås, eftersom partiet blir näst största borgerliga parti och får ingå i regeringen. Centerrörelsens positioner stärks på många ställen runt om i landet. Partiet får många kvinnors förtroende och Maud är nu förutom näringsminister också Sveriges vice statsminister.

Den nya kaxigheten har Centerkvinnorna formulerat i begreppet "en dubbel espresso". Det handlar om att våga göra små förändringar för att göra stor skillnad.

Centerkvinnorna hittar en framgångsrik och intressant ton i kommunikationen genom magasinet Hända, som produceras som en del av Centerkvinnornas valmaterial 2006. Tidningen får ett mycket positivt mottagande som stärker förbundet och tidningen fortsätter att föras ut till nya intressegrupper.

2007 kommer andra numret av Hända ut med temat makt och under jubileumsåret 2008 är tidningens tema starkt engagemang.

Under 2007 jobbade Centerkvinnorna vidare med att visa att Centerkvinnorna är kaxiga, modig, duktiga och delaktiga.

Förbundsstämman arrangeras på Grand Hotel i Alingsås. På programmet står, utöver traditionell motionsbehandling, även beslut kring vilka prioriterade frågor som Centerkvinnorna ska arbeta med. Stämman beslutar att prioritera frågor inom områdena mat och miljö, hälsa, arbetsliv, mäns våld mot kvinnor och familjen. En utåtriktad torgaktivitet under temat "Världens fest" möter Alingsåsborna en förmiddag och de bjuds på smakprov på olika länders mat, musik och dans. Stämmans deltagare finns på torget i gröna halsdukar och de bjuder på mat, delar ut tidningen Hända och pratar med människor.

2007
Förbundsstämman
beslutar att prioritera
frågor inom områdena mat
och miljö, hälsa, arbetsliv,
mäns våld mot kvinnor och
familjen.

På förbundsstämman i Alingsås 2007 fick deltagarna bland annat dela ut tidningen Hända på stadens torg.

2008
Centerkvinnorna
firar 75-årsjubileum
bland annat genom att till-
sammans med Centerpartiet
utge boken "Kvinnor som gjort
skillnad – Centerrörelsens
pionjärer" och ta fram denna
jubileumsskrift.

2008 firar Centerkvinnorna 75-årsjubileum. Det firas bland annat genom att tillsammans med Centerpartiet ta fram boken "Kvinnor som gjort skillnad – Centerrörelsens pionjärer". I bokens inledning skriver partiledare och vice statsminister Maud Olofsson att det här ett första försök att ge några banbrytande kvinnor i centerrörelsen ett stycke erkänande för sitt betydelsefulla värv. Kvinnor som modigt, rakryggt och beslutsamt gått före och gett kvinnor ökade möjligheter till makt, inflytande, lika rättigheter och möjligheter. Boken släpps i samband med Hjältinnedagen den 6 september, då flera av bokens porträtterade kvinnor medverkar.

En extra förbundsstämma arrangeras den 5 september i Stockholm, för att behandla ett förslag till nya stadgar för organisationen. På kvällen blir det jubileumsfest och operaföreställning på Spagettioperan Regina.

Genom ett medlemskap i Centerkvinnorna ges en plattform för att påverka vardagen och det som är nära. Till exempel barnens skola eller cykelvägen till kvartersbutiken. Förutsättningarna att driva en förening eller verka för en tryggare värld för utsatta kvinnor och barn, eller mera lokalproducerad mat i stans butiker eller skolmatsalar. Centerkvinnorna består av människor som engagerat sig i alla dessa frågor, som gjort misstag och som lyckats, som har kontakter och kunskaper som alla kvinnor kan dra nytta av. Centerkvinnorna vill visa alla de kvinnor som valde att rösta på Centerpartiet i valet, att här finns en plats för alla som vill vara med i en organisation full av kaxiga, modiga, duktiga och delaktiga kvinnor!

”Allt det som gjorde medlemmarna glada ansåg jag vara särskilt värdefullt. Så småningom väcktes intresset för kvinnolojaliteten, för distriktet och för förbundet.”

Augusta Åhlund, Arnemark, Norrbotten

Internationellt arbete

Karin Collin hade ett starkt internationellt engagemang. Här tillsammans med Esther Muganda, Tanzania, en av SLKFs stipendiater som utbildades i hantverk.

År 1946 startades samarbetsförbundet Nordens Landskvinnor. Det bestod av De samvirkende Danske Husholdningsforeninger, Finlands Lantbrukskvinnors Förbund, Norges Bondekvinne­lag och Svenska Landsbygdens Kvinnoförbund. Uppdraget var att verka för landsbygdskvinnorna genom ”facklig, kulturell, social och ekonomisk upplysning”.

SLKF inledde år 1947 ett internationellt samarbete genom att organisationen beviljades medlemskap i Associated Country Women of the World, ACWW, eller Landsbygds­kvinnornas världsförbund, som det kallades i Sverige. ACWW var en internationell vänskaps­organisation för landsbygdens kvinnor och Sverige fanns också representerat av Husmoders­föreningarnas Riksförbund.

År 1950 blev ACWW erkänd som icke-statlig organisation (Non Governmental Organization) inom FN och blev därmed ett officiellt språkrör för landsbygdskvinnor över hela världen. 1951 räknade ACWW in 109 kvinnoorgani-

sationer med 5,5 miljoner medlemmar. 20 år senare var motsvarande siffror 274 kvinnoförbund i 65 länder med 6,5 miljoner medlemmar. Sonja Fredgardh höll i kontakterna för Centerkvinnorna, vilket bland annat innebar deltagande i världskonferenserna.

Samarbetet inom ACWW pågick även på ett nordiskt plan genom medlemskapet i Nordens

Landskvinnor. 1982 tillsattes en arbetsgrupp för att utreda CKFs internationella arbete. Ett resultat av gruppens arbete blev att förbundet begärde och beviljades utträde ur ACWW 1984.

Förbundet arbetade även rent praktiskt med solidaritetsarbete och hade årliga insamlingar. I början skänktes de insamlade medlen vidare till Rädda Barnen eller Röda Korset. Hjälpn gick framförallt till flyktingbarn och föräldralösa barn i efterkrigets Europa. Senare stöddes Algeriets flyktingbarn och spe-tälska, men även svenska organisationer som arbetade mot kräftsjukdomarnas (cancers) bekämpande och barnförärlamning (polio) fick ekonomiskt stöd. 1962 bekostade SLKF två unga afrikanska lärarinnors vistelse på lantushållsskola. Det bidrag organisationen lämnade motsvarade en insats om 50 öre per medlem.

Åren 1968-1969 genomfördes en omfattande kampanj på temat "Världen angår oss". Nära en kvarts miljon kronor samlades in och medlen användes till CUFs hushållsskola i Backo i Etiopien.

Backoprojektet togs 1971 helt över av CKF. Skolan drev kurser i sömnad, hygien och hemkunskap.

1979 startade centerkvinnorna i Norge, Finland och Sverige ett gemensamt projekt i Mosamane, Botswana. Byborna fick bidrag till att bygga ett föreningshus, där olika aktiviteter kan genomföras. Medel till inköp av sanitetsvaror gick också till kvinnorna i biståndsrörelsen SWAPO i Angola. Projektet avslutades under 1986.

Vid sidan av biståndsarbetet agerade CKF politiskt genom att delta i en rad internationella stödorganisationer. CKF var exempelvis medlem i Svenska Kommittén för Vietnam, Laos och Kambodja samt arbetade för södra Afrikas folk genom Isolera Sydafrika-kommittén.

1981 besökte Sally och Robert Mugabe från Zimbabwe Sverige som regeringens gäster. Sally Mugabe besökte då CKFs förbundsexpedition och berättade om kvinnornas situation i Zimbabwe. I samband med besöket överlämnade CKF en penninggåva.

I Namibia stödjer Centerkvinnorna ett utbildningscenter för yrkesutbildningar och inkomstgenererande verksamhet. Tjejerna till vänster visar lokalt tillverkade smycken och utbildningscentret driver också en förskola.

Solidaritetsarbetet har haft en tyngdpunkt på länder inom Afrika, men förbundet har även arbetat med Sydamerikanska länder och politiska fångars situation där. CKF bistod bland annat med valövervakare.

1982 genomfördes en klädinsamling i samarbete med Rädda Barnen. 160 ton kläder samlades in för vidarebefordran till flyktinglägren i Angola. Också Polen fick del av CKFs stöd i form av kläder, medicin och barnmat.

Arbetet i Södra Afrika fortsatte och CKF hade kontakt med både ANC och SWAPO. Genom stiftelsen Afro-Art, där CKF var medlem, fanns det en marknad för det hantverk de afrikanska kvinnorna producerade. Produkter från Afro-Art var även vinster i förbundets lotteri.

I samband med förbundsstämman har ofta internationella representanter funnits på plats. 1985 gästade två iranska kvinnor från den internationella motståndsrörelsen mot Khomeinyregimen stämman.

1986 inleddes ett biståndsprojekt för att ge stöd till Fistulasjukhuset i Etiopien.

Under 1987 inköptes kvarnar till ett kvinno-kooperativ i en by i Tanzania. Förbundet inledde också ett nytt biståndsprojekt till stöd för kvinnor i Uruguay. Genom projektet skulle kvinnor få lära sig mer om barnavård och hälsovård. Senare lämnades även bidrag till en kvinnoklinik. Detta projekt avslutades 1997.

År 1988 tillsatte förbundsstyrelsen en arbetsgrupp som skulle se över CKFs framtida biståndsarbete. Resultatet blev att en biståndsgrupp och en särskild arbetsgrupp för Europa bildades.

Inom Centerkvinnornas internationella verksamhet bedrivs till exempel ett demokratiprojekt i Ryssland.

Förbundet startade ett biståndsprojekt i Uganda år 1990. Syftet var att bistå med produktutveckling och marknadsföring av deras hantverk. Projektet avslutades 1994.

År 1990 firades Namibias självständighet. Kontakten med SWAPO var då omfattande. Intäkterna till "Världen angår oss", tillsammans med anslag från SIDA och räntor, gav ett resultat på 464 000 kronor som skänktes till SWAPO.

Under 1993 startades ett projekt för att ge kvinnorna i de västahariska flyktinglägren i Algeriet en kvinnoklinik. Projektet avslutades 1998.

Centerkvinnorna gav också stöd till "Kvinna till kvinna" för att ge kvinnorna i det forna Jugoslavien möjlighet att få hygienartiklar i ett land i kaos. De fick även stöd efter de övergrepp som förekom.

År 1995 ansöker CK om medel för att starta ett projekt i Burkina Faso. Avsikten är att bygga upp en kooperativ låneverksamhet för fattiga kvinnor. Projektet kom igång först 1997 och avslutades 1999. Centerkvinnorna fortsatte dock sina insatser i landet, då de 2001 inledde ett treårigt samarbete med

en lokal organisation, FUGN/Naam, för att förhindra könsstympning.

1995 deltog Centerkvinnorna vid FN:s kvinnokonferens i Peking. Ingbritt Irhammar ingick i regeringsdelegationen och Ylva Schmidt, Siv Ramsell och Marianne Rocklind deltog i NGO-konferensen, konferensen för organisationer som är fristående från landets regeringar.

Ett alfabetiseringsprojekt bedrevs i Benin. Projektet avslutades under 1999.

Samarbete inleds med de baltiska staterna. 1996 arrangeras ett seminarium tillsammans med det estniska centerpartiets kvinnoorganisation. Senare samma år ordnades ett nytt seminarium och då bildas Möödukads Kvinnoförbund.

Efter EU-inträdet har studieresorna till Bryssel varit många för att på plats uppleva hur besluten i EU fattas och hur de svenska centerparlamentarierna arbetar.

Den internationella verksamheten utökades med en inriktning mot demokratiprojekt i närområdet. Ett demokratiprojekt i Barentsregionen inleds under

1998 men går på sparlåga under några år framåt. 2002 togs kontakter med Vitryssland för framtida projekt. Förbundet arbetade vidare med kvinnoorganisationen Möödukad i Estland för att stärka dem inför kommande val.

Under 1998 startades ett utbyte med Bosnien och detta tog fart under 2000, då seminarier hålls på plats i Bosnien för att rusta kvinnorna inför kommande val.

Under 1999 startades ett projekt i Namibia med syfte att ge utsatta kvinnor utbildning och självförtroende för att kunna börja ett bättre liv. Samarbets-

organisation är Khomas Women In Development, KWID, och arbetet sker i en förort till huvudstaden Windhoek.

Under 2002 har Centerkvinnorna tre representanter, Anki Elken, Elisabeth Olsson och Karin Söndergård, närvarande vid Världstoppmötet om hållbar utveckling i Johannesburg. Anki Elken ingick i regeringsdelegationen.

Centerkvinnornas samarbetsprojekt i Namibia arbetar också med kvinnors småföretagande. Här besöks en lokal tidningsredaktion, fr v ses Karin Carlesten, Anki Elken, i mitten projektledaren i Namibia Alwine Awases, Camilla Johansson och Anna Corshammar Bojerud, alla engagerade i Centerkvinnornas internationella verksamhet.

Vikten av en egen tidning

Centerkvinnorna har under alla år insett vikten av en egen röst för att få ut sitt budskap. Det första förpionjärerna gjorde 1921 var att starta "Landsbygds Kvinnotidning". Den överlevde dock knappt tre år.

Vid 1944 års förbundsstämma i Vänersborg diskuterades frågan om en egen tidning för landsbygds kvinnor. Centerkvinnorna Västmanland antog utmaningen och startade en egen tidning, Budkavle. Tidningen blev så bra att den senare blev förbundets egen tidning. Förbundsordföranden Karin Collin redigerade tidningen "Budkavle till landsbygds kvinnor" som trycktes i Hudiksvall. 1945 var upplagan närmare 10 000 exemplar. Några år efter starten blev journalisten Sonja Fredgardh redaktionssekreterare och redaktionen hamnade i Malmö, eftersom Fredgardh arbetade på Skånska Dagbladet.

Tidningen utkom en gång i månaden. Den speglade avdelningarnas verksamhet utöver den politiska som bedrevs av förbundet. Men den var också "veckotidningsaktig" med artiklar om det som en husmor kunde vara intresserad av.

År 1951 knöts tecknaren Ewert Karlsson, EWK, till tidningen. Han var då i början av sin så småningom världsberömda tecknarkarriär.

För att förbundet och tidningen skulle kännas aktuell i städer och tätorter döptes förbundstidningen om 1959 till "Budkavle till Sveriges kvinnor".

”Vi vill arbeta för ett fritt, upplyst och lyckligt folk i ett fritt och framåtgående land. Vi måste med all kraft protestera mot dessa försök att trampa personlig och politisk frihet under fötterna och att upplösa hem- och familjeband. Vi uttalar vår varmaste medkänsla med de folk, vars frihet skoningslöst tagits från dem. Vi vill som vår sunda åsikt framhålla, att 'land skall med lag byggas' och att ett liv utan personlig frihet inte är värt att leva.”

Uttalande från förbundsstämman 1948

År 1980 tog förbundsstyrelsen beslut om att lägga ner den egna tidningen för att tillsammans med partiet ge ut en gemensam tidning, Fokus. De främsta skälen till nedläggningen var ekonomiska, men styrelsen såg också fördelen att kunna påverka hela centerrörelsen genom att få ut förbundets budskap i den gemensamma tidningen.

Fokus publicerades första gången i januari 1981. Enligt programförklaringen skulle den skrivas för medlemmarna och av medlemmarna. CKF hade två ledamöter i redaktionskommittén för Fokus.

Budkavle återuppstår 1982 som en informationsskrift med fyra temanummer där förbundet presenterar sin politik.

År 1986 beslutade CKFs förbundsstyrelse att återuppliva sin tidning Budkavle. Lagom till förbundsstämman i Uppsala presenterades ett provnummer av Nya Budkavle och snart var utgivningen igång. Nya Budkavle blir en prenumererad, allmän kvinno-tidning för kvinnor i politiken.

Tidningen skulle peka på förebilder som kan mana till efterföljd. Den skulle ta fram framtidsfrågorna i ljuset och ligga ett steg före i debatten.

Tidningen utkom med sex nummer per år. Chefredaktör och ansvarig utgivare var Inger Örtenblad.

År 1992 blir det problem med ekonomin igen. Lösningen blir att lägga ut tidningen på totalentreprenad. Tidningsmakare blir Press Grafica på Gotland. Under de kommande åren lever tidningen mycket nära gränsen till nedläggning, eftersom upplagan vacklar. 1995 blir det sista året för Nya Budkavle.

Namnet kommer dock att användas i valrörelsen 1998, då tidningen "Nya budkavle för företagsamma kvinnor" skickas ut till 25 000 kvinnliga småföretagare.

2003 görs medlemstidningen Fokus om och byter namn till Tidningen C.

Till valrörelsen 2006 presenteras en ny tidning, Hända, som blir mycket uppskattad. Ytterligare ett nummer kom 2007 inför förbundsstämman i Alingsås.

Centerkvinnor påverkar

Organisationen har drivit sina frågor på många olika sätt. Självklart genom partiet, men också genom att delta i olika utredningar och genom sina

politiska företrädare, till exempel riksdagsledamöter som Gärda Svensson och hennes många efterföljerskor. Från 1940-talet och fram till 1970-talet fanns förbundet representerat på partimandatet i fem utredningar varje år. Siffran ökade markant under 1970- och 1980-talen.

Remisser, yttrande, uttalanden, uppvaktningar och olika skrivelser är andra exempel på hur centerkvinnor direkt och indirekt påverkat utvecklingen. Kampanjer har varit och är en viktig form för det

politiska arbetet, inte minst viktigt är att driva opinion inom det egna partiet.

Att vara landets största kvinnoförbund har självklart också spelat in. Det ger en kraft i sig.

Under senare år blir det allt vanligare att skriva rapporter för att beskriva nuläget och ge förslag till förändringar. "På äldre dar" från 2001 är ett exempel på en rapport som väckte stor uppmärksamhet och användes flitigt i rörelsen.

När Centerpartiet har ingått i regeringen har inflytandet för Centerkvinnorna både varit större och mindre. CK har kunnat påverka frågor mer direkt via partiets ministrar, men samtidigt haft svårare att driva vissa sakfrågor som har stått i strid med övriga regeringspartiets uppfattningar.

Att Centerkvinnorna har goda påverkansmöjligheter bevisas inte minst av forskaren Anita Dahlgren. När hon 1983 granskade CKF fann hon att i 86 procent av avdelningarna fanns det åtminstone en kvinna som hade något politiskt uppdrag.

I verksamhetsberättelserna från 1980 till 1987 finns sammanställningar av representationen i statliga nämnder, utredningar och andra organ. Det är en imponerande lista. För att ta några exempel på uppdragen under dessa år, så är Gunnel Jonäng ordförande i Centerns kyrkopolitiska sektion,

Gunilla André leder Ensamförlälderkommittén, Ulla Ekelund är ordförande för Riksförbundet Sveriges Lottakårer, Sonja Fredgardh är vice ordförande i Svenska FN-förbundet, Ulla Tillander är ordförande för Socialstyrelsens lekmiljöråd och senare även ordförande för styrelsen för Svenska kyrkan i utlandet, SKUT.

Kerstin Göthberg är ordförande i kommittén för samverkan mellan förskola och skola, Ingegärd Oskarsson ordförande i Svenska hemslöjdsföreningarnas riksförbund, Maj Pehrsson är ordförande i Samarbetsnämnden för fördelning av statsbidrag till nykterhetsorganisationer, Christina Rogestam är ordförande i regionstyrelsen för Göteborgs högskoleregion, Annika Öhrström är ordförande i

Barnmiljörådet och Karin Andersson är ledamot av Europarådet.

Vidare är Karin Söder riksdagsledamot, 1:e vice partiordförande (från 1979). Sveriges första kvinna som partiordförande 1986. Sveriges första kvinna som utrikesminister 1976-78, socialminister 1979-82 och ordförande för Rädda Barnen, 1983-95.

Maj Larsson är ordförande i Kommunförbundets kulturdelegation, Anna Eliasson är ledamot av styrelsen för Prippts bryggerier, Stina Eliasson ledamot av bibelkommissionen, Ingegärd Oskarsson är ledamot av SE-bankens styrelse, Svea Wiklund är ledamot av Länsförsäkringsbolagens styrelse samt Ingrid Zetterström är vice ordförande i Kommunförbundets styrelse.

Att påverka opinionen har alltid varit viktigt för Centerkvinnorna. Här ses Berith Johansson och Kerstin Björck-Jansson med CKF-material från början av 70-talet.

Många kvinnor har utbildats i alltifrån hantverk till politik i Centerkvinnornas regi. Här en kurs på Mem 1974.

”Från partiets sida är vi naturligtvis glada över den ständigt ökade politiska aktiviteten inom kvinnoförbundet. Den har betydelse för centerrörelsen – det är självklart – men gränsen kan inte sättas där. Ju fler som deltar aktivt i samhällsarbetet, desto stabilare blir vår demokrati.”

Thorbjörn Fälldin

Studiecirklar och tävlingar

Studiecirkklarna spelar en mycket viktig roll under hela rörelsens framväxt. Ämnena varierar från politiska frågor och ämnen till mer praktiska kunskaper. Centerkvinnor tävlar i nästan alla sammanhang. Namnen "Kunnig husmor – god medborgare", "Samhället i blickpunkten" och "Vägar till hälsa" anger något inriktningen, men det tävlas

också i slöjdkonst. Ett par tusen tävlingsbidrag lämnas exempelvis in till en spetstävling 1957.

En del tävlingar genomfördes tillsammans i Norden. 1963 genomförs tävlingen "För en fredlig värld", där Anna-Lisa Nilsson blir tvåa. Anna-Lisa Nilsson blir sedermera både riksdagsledamot och svensk FN-delegat, vilket ju visar betydelsen av cirklar och tävlingar inom CKF.

Studiecirkklarna har alltid varit en viktig del av verksamheten. Via cirkeln förs aktuella politiska material ut till diskussion, men medlemmarna samlas även till cirklar i allmänna ämnen och i olika hantverkscirklar. 1983, då CKF studeras ur ett forskningsperspektiv, hade 58 procent av avdelningarna minst en studiecirkel varje år.

Inför 50-årsjubileét tas studiematerialet "Inte bara ord" fram. Det tar upp kvinnors situation i samhället ur olika synvinklar. Ett annat studiematerial som arbetas fram för Centerkvinnornas räkning var "Kvinnor – så blir vi delaktiga i makten".

CKF-veckan

Under många, många år ordnas en CKF-vecka med olika tema. Under CKF-veckan uppmanas alla avdelningar att genomföra en aktivitet på årets tema. Ungefär hälften av organisationens avdelningar antog utmaningen varje år, visar resultatet från forskningen 1983.

Reftele SLKF i Jönköpings län visar upp sina fantastiska arbeten med egna tillverkade textilier.

Landsbygdskvinnans hårda liv

En drivkraft i SLKFs framväxt var rättvisa och förändring av levnadsvillkoren. Bondhustruns lott var hård med lång arbetstid och få bekvämligheter.

”Det finns mängder av kök utan korkmatta där en liter linolja och en burk fernissa på det omålade köksgolvet skulle spara henne minst femtio timmars grovskurning om året”, skriver Märta Leijon. Vatten och avlopp var det inte tal om. ”Många bondhustrur med stora familjer bära vatten och slask inräknat för tvätt och skurning minst 700 timmar om året”.

Det var nödvändigt att satsa på kvinnorna, om inte landsbygden skulle avfolkas på kvinnor. Därför arbetade SLKF på 1930-talet för att genom lån och statsbidrag finansiera en nödvändig köksupprustning med vatten och avlopp. Det lades konkreta förslag, på samma sätt som centerkvinnor än idag arbetar med att genomföra politiken.

Satsningar på gemensamma tvättmaskiner/tvättstugor och så småningom andelsfrysar blev andra sätt att praktiskt göra landsbygdskvinnans vardag lättare.

Husmoderssemester – semesterhemmen

En annan stor och viktig fråga var husmöd-rarnas möjligheter till ledigheter, semester. För att kunna vara ledig krävdes att någon annan kunde utföra arbetet. SLKF började organisa-semesterveckor för landsbygdskvinnor som var i särskilt stort behov av avlastning. Man samlade in pengar på olika sätt, bland annat genom att sälja pappersblommor. Unga kvinnor, ofta SLU-are, gick in och gjorde hus-moderns arbete, medan husmodern åkte iväg till en folkhögskola eller ett semesterhem för att bara vara ledig.

Att SLKF verkligen gjorde en medsysterlig insats, vittnar Alice Ekelund om i boken Kvinnor i tidsspegel: ”Jag hade bland annat till uppgift att ledsaga semesterresenärerna vid tågbyte i Nässjö. Många av dem hade så onda fötter att de knappast kunde gå. Ängsligt frågade de om vägen var lång från tåget. Hemma hade de en kolossal arbetsbörda i stor familj och resor och semester var okända begrepp. Jag minns att någon som jag träffade aldrig förut hade rest med tåg.”

SLKFs arbete ledde till en motion i riksdagen och en utredning, i vilken Gärda Svensson ingick, som kom fram till att husmoderssemester kunde vara ett förebyggande medel mot sjukdomar. Därmed kunde ett visst statligt stöd utgå till semesterhems-verksamhet.

En del distrikt samlade in pengar och startade

Villa Terra i Falkenberg där många kvinnor fick en veckas välbehövlig semester. Föreståndare var Karin de la Spinna.

egen semesterhemsverksamhet. Halland var först att starta semesterhemmet Villa Terra. En del av denna verksamhet lever vidare, då försäljningen av Villa Terra lade grunden till en fond som idag används till utbildning. Det sista semesterhemmet avvecklades på 1970-talet.

Behövs Centerkvinnorna?

Frågan har varit viktig under hela Centerkvinnornas 75-åriga historia. Från starten handlade det om att ta vara på landsbygdskvinnornas nyvunna rösträtt och se till att dessa röster hamnade hos Bondeförbundet. Sedan fanns behovet att väcka och behålla kvinnornas politiska intresse samt driva intressefrågor för kvinnor på landsbygden.

I politiken var kvinnans plats, centerkvinnans plats, långt ifrån självklar. Det tog i stort sett tio år mellan varje ny riksdagsledamot i förstakammaren och det var också kärtvt att få in kvinnor i landstingets beslutande församlingar. Något lättare gick det i kommunala sammanhang.

Vid de debatter som förts under åren har slagits fast att kvinnoförbunden behövs för att driva kvinnofrågor och vårda systerskapet.

”Män väljs till förtroendeposter, därför att man alltid gjort det. Det sker slentrianmässigt och utan en tanke på hur långt demokrati, likställighet och ett sant uppskattande av människan som sådan det är.”

Uttalande från höstkonferensen 1965

Eller, för att citera Gunnar Hedlund:

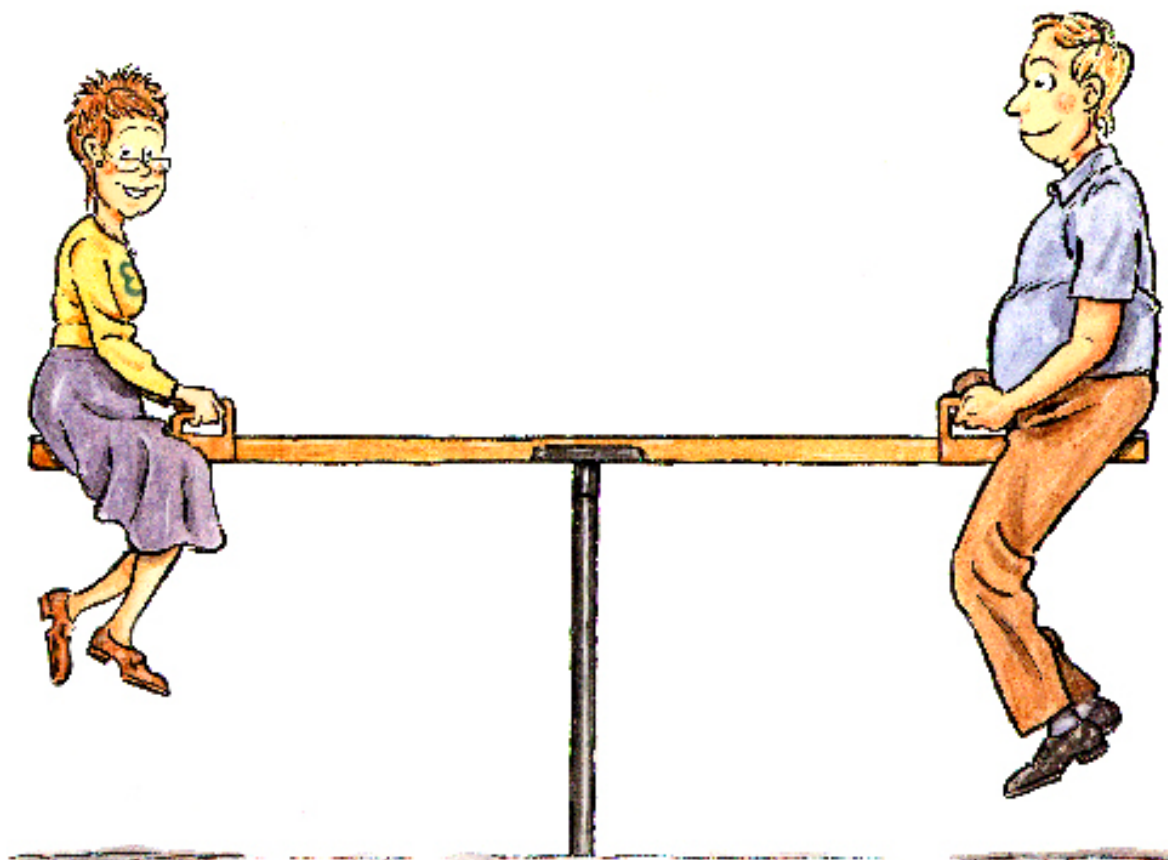
”Så länge som man i olika beslutandeförsamlingar har en så svag kvinnorepresentation som vi har idag är det berättigat. Men om inflytandet blir jämbördigt med männens finns det väl knappast utrymme för en egen organisation. Men en lång tid framöver har de en stor uppgift att vara en påtryckningsgrupp inom partiet.”

När Centerkvinnornas självständiga roll inom partiet ifrågasattes av partiets framtidsutredning 1991, svarade CK så här på kritiken:

”Vi anser att Centern inte har råd att riskera att den kvinnokraft som finns i vår organisation går till spillo. Tvärtom uppmanar vi Centern att bättre ta till vara våra resurser och låta kvinnorna få ett större inflytande på det viktiga förändringsarbete som

både vårt parti och det svenska samhället står inför. Ge kvinnorna större utrymme, ta till vara kvinnors speciella förmåga till problemlösning och ledarskap. Då kommer både Centerkvinnorna och Centern att gå stärkta in i det 20:e århundradet. Vi kommer att få ett mer mångfasetterat samhälle, ett samhälle som fungerar både för kvinnor och män.”

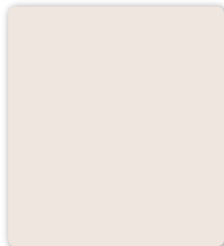

Festklädda CKF-are på förbundsstämman i Uppsala 1986.

Förbundsordförande

Märta Leijon,
interimstyrelsens ordförande
1932

Deri Höglund
1933

Ingeborg Friberg
1934–1938

Karin Collin
1939–1965

Sonja Fredgardh
1966–1979

Anna Lisa Nilsson
1979–1981

Gunnel Jonäng
1981–1986

Gunilla André
1986–1991

Karin Starrin
1991–1993

Ingbritt Irhammar
1993–1998

Lena Ek
1998–2001

Viviann Gerdin
2001–2003

Annika Qarlssoon
2003–

Förbundssekreterare

1933–1966	Gärda Svensson
1966–1977	Karin Andersson
1977–1980	Christina Andersson
1980–1984	Ingegerd Göransson
1984–1985	Solweig Ekström
1985	Kerstin Björck-Jansson, vik
1986–1996	Ylva Schmidt
1996–2000	Catharina Håkansson
2000–2002	Kerstin Lundgren
2002–2004	Ingrid Larsson
2004–	Ewa Sangert

